

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи шиљу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фр.
на осам месеци . . 2 .
на четир месеца . 1 .
за Србију годишње 4 .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

У ОЧИ ЂУРЂЕВА ДАНА.

Побожни Србин дочекује сваки благи данак радосно, с светим осећањем. Али ниједан не дочекује стом свежом радошћу, као што дочекује Ђурђев дан, тај прамалетни благи данак, кад се гора заодева листом, кад се природа препорађа, кад сваки божји створ новим животом прене!

А како Србин овогодишњи Ђурђев данак дочекује? Какви осећаји надимају његове јуначке груди?

Хоћеш ли, честити читаоче, да на ово питање одговора добијеш, а ти се вијни за часаг по широким равницама Бачке и Баната, по кршним горама „китџастога“ Срема и на даље, па ћеш на брзо радозналост своју задовољити.

У каквом ћеш стању затећи сељака српског? Затећи ћеш га, где је погнуо своју поноситу главу, где скоро очајава о судбини својој!

А и како не би сагибао главе, кад се после неколико неродних година ни ова, која долази, не показује родна и берићетна! Жито је омахнуло. Кукурузе и винограде је последњих дана мраз љуто оштетио, тако да сељака нашег после жалосног пролећа још жалосније лето и јесен чека.

Пустиш ли се, читаоче, с којим сељаком у разговор, то ћеш обично од њега ове речи чути: „Баш нам сам бог не да главе дићи! Ето радимо и радимо, али шта то вајди, кад су рђаве године?“

Нећемо да поричемо, да су године заиста такве, да не могу горе бити, не ћемо сељацима нашим да одричемо вредноћу и раденост, особито у последњим рђавим годинама, али нам се не може на ино, а да им не замеримо нешто, што они сами себи, ако икада, сад у овој неродници треба да мерају.

Ми замерамо нашим људима, што они на рђаве године мисле онда, кад ове већ настану. Кад се већ почнеш давити, онда је доцне учити пливати. Треба у добрим годинама штедети, треба чувати „беле новце за црне дане.“ Дочекаш ли рђаве године с празним рукама, онда нема тога бога, који ће ти помоћи, јер он и неће да помаже разметљиве, раскошне људе, који га може бити хуле, док

им добро иде, а тек кад невоље допадну, онда га се сећају, онда му молитве читају.

Наши људи јако греше и у томе, што се они обично држе једне радње, па ако ова омахне, онда је глад неизбежна. Многи неће ни да помишља, да поред главне радње може човек олако обављати и других побочних послова, који такођер доста прихода доносе, и који га за нужду могу и захранити. Пчеларство, сточарство, свилоделство, воћарство, резање, плетење разних ствари и други побочни послова, који би му могли стотинама прихода донети, народу су нашем на многим местима непознати, или, што је још горе, не ће да их се лаћа, јер мисли да су срамотни, Србина недостојни. Нема ту, брајане мој, никакве срамоте. Највећа је срамота не радити, ништа не привредити, па с празним џепом гладну годину дочекати.

Наше Српкиње могле би много више домазлук унапређивати. Место да се кинђуре и да време у беспослици проводе, боље би било, да за времена раде и кућу одржавају. Кад ова већ посрне, онда могу колико хоће леђа своја подметати, кућа не еамо да ће се срушити, него ће и њих развалинама својим поклопити.

Бивао сам по селима српским. Земље има довољно. Мислиш да је све засађено? Боже сахрани! Ако ништа друго, а оно би могао детелину посејати, па од ње неколико крава преко године издржавати, и ове би cadre биле целу породицу исхранити. Нема ти ту, брајане мој, ни десета кућа једне једине кравице. А и на што нам, кад за нас млеко нема ни близу те вредности, коју има ракија! Ракија од шпирита, коју Чивути потоком точе, то је српско пиће, то ће нас тако окрепити, да ћемо се од силне крепости у гроб свалити! . . .

Ове нам се мисли и нехотице намећу у очи овогодишњег Ђурђевог дана. Ђурђев дан требало би да је за свакога Србина данак радости. Овогодишњи му не ће много радости донети. Хоће ли се Србин својим горким искуством научити, те порацити, да му бар потоњи Ђурђеви дни буду радоснији?...

С.

КАКО СЕ МОЖЕ САЧУВАТИ ОД РЕДЊЕ, ОСОБИТО ОД БОГИЊА.

(Свршетак.)

Ко око болесника иде, нека се не плаши, и нека предисање на нос не устеже дотле, да мора по томе иза сваких неколико стегнутих предисаја по који пут јако предахнути, те тим још дубље отров у себе увући. У опште страшљивице нека иду с богом од болесника, јер њихова послуга не вреди ни болеснику много, а њима самима је штетљива и може их стати главе.

Нико нека не гута пљувачке оне, што се коме направи у устима, док је око болесника, него нека је испљува најбоље на мараму, ако нема другаче одотровом спремљена места за то. Најпосле нека сваки на себе и на друге пази, па ако се најмањи знак од болести појави, нека се одмах пријави, да се болест одмах загуши.

У време редње ове, као и у колери, ваља у сваком месту да има одређене куће за болеснике, па одмах их онамо пренети, и то најбоље ван места у чистом ваздуху, јер у обичној кући није можно све онако удесити, како болест иште. Ово је и за остале здраве врло пробитачно.

Како од богиње више мре стараца и некамљене деце, а особито трудних жена, то ваља ове одмах уклонити из околине болесника и чувати их већма, него све друге.

Исто тако ако се ком ма где на телу ил' у телу прави гној, да се чува, јер у тога је већ отуда нечистоће, те лакше се отров онај ухвати и јачу болест изведе.

Тако и сви, који имају отворене ране, да се пазе, и да је добро покривају, да не дође ни ваздуха из оних болесничких соба на њих.

Сви, који око болесника иду, нека чешће омивају руке и очи, нос и уши, ако се шта ухватило, и то куваном водом.

У време редње, што се осипље по кожи ваља пазити, да је кожа чиста, за то купати се, прати и трти кожу, да би ова уредно радити могла. Уз то пазити, да је трбух отворен и помагати се дијетом.

Нека се сваки тада држи што више чиста слободна ваздуха. За то нека су и прозори на собама непрестано отворени, ако је то можно због хладноће, и то како на болесничким собама, тако и на онима, где здрави седе и спавају.

Закраћује се покретати ђубрета, кад је већ редња у месту букнула, него се онда сипа на њ у води растопљена галица 1 на 10, или корболека вода, док се год осећа смрад, или се сажиче, које је најизвеснији утук. А све барице и баре у околини домова и даље ваља ил' засути, ил' расути,

ил' отпустити, да се оцеде и осуше, или и у њима отров убити.

У време редње поглавито је иселити се из оних соба, што стоје близу исхода, ђубрета, али и у најчистијим собама, ако је много душа сабијено разредити се, особито у тесним собама, и боље је разићи се на таване и по сењацима, него стиснуто бити и у затвору.

У време редње, где год је можно, боље је и на пољу спавати на месту заклоњеном, а спаваће хаљине нека тада по вас дан на сунцу стоје, које ваља и превртати, и ишипкати, да их кроз сунце пробије, за таке се хаљине никоји отров ни смрад не ухвати. Тако ваља и болесничке хаљине непрестано мењати.

У време редње нека сваки потражи најбољу пијаћу воду; ако ли је нема, нека ону, што има, кува да проври и онда нека је у крчаге налије, па добро зачепи и ухлади, и тако пије; и нека се сваки што већма можно уздржава од пића воде, а то ће моћи лако, ако тада повисе једе чорбе, особито мало накиселе, и ако једе кувана зеља и воћа, које је већином вода, или ако пије окувана па зачепљено ухлађена млека, које и нахрани и напоји.

Већма страдају од сваке редње, који се тада опијају, банче, не спавају, као и који презебу или се преморе; а срећније прођу, који се држе чисто, чешће кунају и пресвлаче и држе трезно и на снази.

У време редње ваља се чувати и од превише јела и пића, особито од опоја, осим, ако је ко сувише страшљив, те мора да је непрестано у поле пијан, али тај нека се добро пази, где ће га сан превладати, на ком месту, у каквој соби, на каквим хаљинама, да онде у сну не навуче отрова.

Што се јела тиче, поглавито је у време сваке редње, особито ове, не јести меса ни рибе и никакве масти, него строго се држати поста. Само је ово, што наше људе боље сачува од свију других. На посне ствари не може отров ни да се ухвати, а часом на мрсне, особито на месо.

Сва јела и пића ваља добро покривати и далеко од оних одаја држати, где болесници леже, као и далеко од ђубрета, да не би онај отров могао доћи на њих. Особито ваља сакривати хлебца, који треба да је у више струка чистог платна умотан.

Нека се у време редње сваки чува и од назеба и од промаје, особито онај, коме то и другаче већма штети.

Као што све друге онаке редње, тако и богиња највише умори оних, који се тада пијанчењем, ноћ-

ним бекријањем, преждирањем, особито месним јелима, као и неваљалом водом излажу опасности, а не пазе ни чистоћом тела и хаљина, ни ваздухом соба и околине. Сви ови, особито ако су и по себи слабији и трулији, добију ону опачију врсту, што се зове црна богиња, која тешко коме живота остави.

Уза све оно, напред наведено чување, ваља бити још и мирне душе, и не страшити се, јер страх је многога навео на преступе, те га је баш у томе болештина ухватила.

Најпосле, поглавито је учување од ове редње каламљење од богиње, како је у најстаријих културних народа, у Китајаца и Инђијанаца, познато од прастарих времена, које су онде свршивали свештеници, и које се осведочило вековима.

Код нас је каламљење тек овог столећа почело у обичај улазити, и ма да има данас неких, и то баш лекара, који вичу на то, а највише за то, што не умеју да себи разјасне, шта и како она ножићем под кожу усечена капља отрова уради, да чува од богиња, и ма да се нечистом материјом мајом кашто прекаламе и друге болести на децу, опет је та сва штета врло малена према оној користи, што је каламљење доноси. А што се тиче неразјаснивости, како онај отров ради, та особито у медицини нити је прва ни последња ни највећа.

Каламљење је, особито где су људи листом то прихватили, на више места редњу на један мах пресекао, разуме се, где се добром мајом учинило и добро примило и прешло.

Данас је и код нас богиње врло мало према ономе, како је било пре каламљења. Онда није било ни царских дворова, ни царева, да није богиња многе осакатила и удавила; а данас можеш проћи читаве улице по селима, па ћеш једва ког наћи, ко је боловао од ње. Од пре је сваки трећи човек морао прекужити богињу, и она је више него десетковала људе свију народа, од ње је умирало преко

10, 11 и 12% од свију живих; а данас не болује ни од сто један, и не нађе се ни од хиљаде самртника један од богиње, толико је каламљењем ублажена.

Истина је, да по неког од каламљених ухвати, али га пређе олакше и безопасно, и врло је редак случај, који буде и код ових опасан. Од некаламљених умре и у лакшој редњи преко 20%, а у тежој преко 30 и 40% од ухваћених, а од каламљених, па ни у тежој редњи, не умре више 4 до 5%, а другаче ни од хиљаде један.

За некаламљене ухвати се отров од редње пре и јаче и теже прође и опасније; а црне богиње само на некаламљеним има. Најмање ухвати богиња каламљене у детињству, кад су од 13 ил' 14 година, а после хвата већ више, тако да после 20-те године хвата опет, као да нису ни били каламљени.

С тога је каламљење у првој години, па онда по двадесетој најважније, те отуда за војнике најпробитачније, као што се то најбоље осведочило у пруској војсци, где је до год. 1830. умирало и каламљених много, а од ото доба, како се почело прекаламљивање, војника не мре више ни на 50 до 100 хиљада 1, где је пре 20 и 30 пута више мрло. Тако и данас мре у Пруској од каламљених 2500, један, а у војсци како наведосмо тек 1 од 50 и 100 хиљада.

Чим се дакле појави ова редња, и то на даље где, одмах би требало да лекари не само некаламљену децу, него и каламљене младе људе прекаламе, особито требало они да се прекаламтити дају, који се страше; а уз то да сваки гледа, чим редња ближе долазити стане, да ђубре из своје околине ишчисти, и то да учине сви у месту, па подале извуку, од куд ни ветар смрада донети не може, па да се сажеже, и да се нареду куће и све друге спреме, те дочека болест како ваља. Само тако можно је отклонити несрећу, што је ова редња уме да навуче. * *

ДВЕ ТРИ РЕЧИ НАШЕМ ЗЕМЉОРАДНИКУ О ПОЉСКОМ АЛАТУ.

Без алата нема заната.

Нар. пословица.

Онај, који беше прошле године на светској изложби у Бечу и који је поле пажљивијим оком разматрао земљораднички алат, који изложи тамо Инглеска, Белгија или друга која напредна земља, тај је могао одмах тиме и знати, како стоји земљорадња у тим земљама. Шта више, по томе може просудити и ступањ образованости те земље, јер без ваљана алата не може бити ни говора о развијеној земљорадњи, а без овога опет не може бити

речи о материјалном благостању, које је први и најглавнији услов просвети и основа слободи народној.

Колико смо заостали у свачему иза оних других народа, које зовемо напреднима, можемо ево већ и из тога увидети, ако сравнимо алат нашега земљорадника са алатом земљорадника из напреднога народа — рецимо инглеског.

У Инглеза плуг рекао би достигао је своју савршеност и већ савршенији не може да буде. Ин-

глез већ није прости радник на својој њиви, него више као управитељ. Његове мишице замењене су мишицама његовога племенитога коња или вола или шта више снагом водене паре. Он не засева своје њиве руком, већ то обавља за тај посао згодном машином. Инглез не плеви своје рене својом руком, не окапа је руком. Њему ту не треба мотике, све он то ради згодним плугом, а на добру коњу. У Инглеској се на ливадама трава и на њиви жито коси машином. Машином, на место простим вилама, преврће се и суши трава, а коњ и опет с машином купи сено и у збојеве згрће. У инглеског земљорадника не пропада у камаре свезено жито, па нека се како му драго окиши у време вршидбе — његовој машини за вршење не смета то много.

Тако је код Инглеза и код других напредних народа, али како је код нас, како стоје наши земљорадници у томе погледу? — Траљаво и веома траљаво.

Код наших земљорадника, осим „препотонског“ плуга и дрљаче, ретко ћеш наћи какве справе за земљорадњу. По негде виђа се ветрењак, а веома ретко — само у неким већим бачким селима — наићи ћеш на простију машину за вршење.

Док напредњачки земљорадник дакле готово све своје послове животињском снагом обавља, видимо ево где наш још и данас све готово послове ради својим мишицама. Док Инглез своју репу, како горе рекосмо, коњском снагом обрађује и негује, српски земљорадник ево свој кукуруз властитом снагом, својим рукама мора да посеје, својом руком мора да окопа и загрне и на послетку својим длановима да окруни. Српски земљорадник нема чиме да замени своје руке — нема алата, којим би могао своју снагу да приштеди.

Кад би то немање алата и рађење земље властитом снагом само онај „већи“ умор као последицу за собом поводило, већ и онда требало би да томе лека потражимо, а још више и пре онда, када знадемо, да то поводи куд и камо убитачније последице, које су од великога уплива по напредак и саму слободу народа. Треба имати на уму да онај народ заостаје, који не корача с духом времена у напредак, и да му конкуренција — такмица — напреднијега народа може стегнути и најсветије његово право — његову слободу. А што важи за поједине народе, то важи и за поједине сталече једнога и истога народа. Тоба ради, поштовани земљораднице, треба и ти да увек имаш на уму оне зле последице, које излазе из неразумног и застарелог начина привређивања, јер знај, да би управо ти и твој сталеч, који је по невољи најназаднији, највише тиме трпео.

По што смо већ једном приликом изнели у овоме листу каква опасност прети нашем земљорадничком сталечу, ако и за времена не прихвати разложни начин газдовања, који одговара његовим потребама; по што смо разложили истом приликом, како би се дало применити паметно газдовање у земљорадњи наших сељака, као мањих поседника, који не располажу великим капиталом, да би појединце могли набавити нужног алата за разложну земљорадњу; по што смо другом опет приликом показали пут, којим би наш сељачки свет могао доћи до општег образовања и разумевања свога посла, и на послетку по што смо доказали и то, да је ваљан алат и употреба машина у земљорадњи један од најглавнијих услова за повећавање производње и поправљање материјалнога стања у народу — онда долази по реду да те, српски сељаче, из ближе упознамо са тим савршенијим пољским алатом и машинама, те да ти изнесемо пред очи све оно, на што треба да paziш, кад усхтеш свој садањи алат да замениш новијим и савршенијим.

Ово држим за веома нужно, по што сам толико пута имао прилике слушати овога или онога нашега земљорадника, где говори: е гвоздени плугови, које овде онде почеше набављати, не могу да раде као стари дрвени (!), нису за наше земље и бог те пита шта им се још не приговара.

Да сваки плуг није за сваку земљу, то ћу допустити, али да ће икада прости дрвени плуг боље радити од ваљано направљенога гвозденога, то признати не могу. А ако који гвоздени плуг лошије ради од простог дрвенога, томе лежи узрок у другоме чему. По најчешће лежи у томе, што га није направио мајстор, који тај посао разумева, и што се онај купац није обзирао толико на његову ваљаност, колико на његову цену. — И опет заблуда! — Али треба имати на уму, да ваљана роба не може бити јевтина и да је јевтина роба у ствари много скупља, него она, која ти се скупа чини.

Наш сељак, који се одважи, да набави гвоздени плуг, тражи, где ће га јевтиније добити, а не обзира се на то, из какве је грађе састављен и да ли је добро склопљен, да ли ће моћи ваљано на његовој земљи радити и по потреби дати се удешавати. Све ово, што управо и јест најглавније, нема код њега важности, главна је ствар тек то, да не буде скуп. Види, да има гвоздену дашчицу, гвоздени плаз и бојадисане колечке — дакле прави гвоздени плуг! Положи само новце, па ори! И ја као да већ гледим, како се њиме сиромаш тежак натезе и мучи. Дај одврћи и приврћи оне шаране, удешавај цртало, спуштај и подижи раоник, дотеруј и угађај колечке, па све заман — не ће да оре.

Па шта је последица томе? Ево шта: тежак својим гвозденим плугом за плот, а дај опет стари, па ради као и до сада, а приповедај комшији и пријатељу, како је награјисао с гвозденим плугом и одвраћај га и од помисли, да набави „хваљени“ гвоздени плуг. Ово је по све природна последица таквог пазара. Али, пријатељу, да си ти набавио тај плуг од припознатог мајстора или из припознате фабрике, да се ниси освртао толико на његову јевтиноћу, колико на његову ваљаност, да си више гледао, како и из чега је направљен, да ли ће по својој саставу

моћи радити на твојој земљи — сигурно не би тако прошао, нити би тако мислио о новоме алату.

На што треба пазити при куповању разног пољског алата и машина за земљорадњу, намеран сам да изнесем у овоме листу. Почећемо с плугом, па ћемо да прелазимо редом на све важније алате и справе које су нужне за успешну земљорадњу и за повећање производње или што је исто — за подизање народног богатства, тога најглавнијег услова народне среће.

Павле Баришић.

ПАВЛЕ ЈОСИФ ШАФАРИК

рођен 1795. умро 1861.

(Свршетак).

Доласком Шафариковим међу Србље, настаде ново доба живота му, али и ново доба књижевности словенској. У Новом Саду удари он темељ својој после огромној радњи књижевној, која је — и која ће до века бити на славу имену и спомену његову а на дику и корист свима без разлике, данашњим народима словенским.

Позна се он ту и спријатељи с наши тада учени Србљи: с архимандритом шишатовачким, песником Лукијаном Мушицким, с Јованом Хаџићем (који се у књижевности прсвао Милош Светић), са сомборским, међ првима онда свештеником Павлем, потоњим будимским па бачким владиком Платоном Атанацковићем, и с другима. Наша красна Фрушка-Гора са својим манастири, с књигама наше старинске књижевности — буде неисцрпљив извор ученоме професору и директору Шафарику.

Те старинске књиге, што се зову Србуље, по наших манастирих, и оне друге тамо старинске рукописе — држали су наши тадашњи, мал-не свиколици, такорсе „учени“ људи ни пода-шта; тај диван посао наших, небад вреднијих калуђера, свештеника-књижевника гледали су они као какав рад незналица и простака. С тога су толике и толике таке књиге наше пропале, ил их мудри људи поодносише са собом, на све стране света: у Беч, у Париз, у Монаково — а богме и читаве товари у Русију.

Шафарик стаде, како ваља, изучавати те редом наше књижевне споменике и износити их на свет те их приказивати ученим људма, који се у томе послу разумеваху.

Тако поче он васкршавати пред светом готово већ обамрло Словенство, које људи, па и народи несловенски преко рамена гледаху, јер га не знадејаху: охоло презираху, јер га, ко што ваља, и не познаваху.

И да би том охолом свету туђинском, а понајпре најближем немачком отворио двери на тој забити словенској — писао је Шафарик главнија дела своја језиком немачким.

Пуних четрнаест година учитељеваше он на српској гимназији новосадској. У Новом Саду се и ожени, вереницом својом из младости, Јулијом Амбрововом, коју доведе из Пожуна, сестром свога тамо пријатеља Карла. С њом изроди лена порода, али, на жалост, деца су му јако умирала.

Мислимо, да не ће згорег бити, што овде најбрајамо српски и поименце та прва главнија дела његова књижевна, која он то заче ил доче, то припреми градива и грађе, то пак написа међу Србљи у Новоме Саду.

У „Историји словенских језика и књижевности“ изведе Шафарик на свет, у право први пут збратимљена племена словенска, браћу рођену по књизи и језику. Одмах за тим показа и доказа у књизи „О пореклу Словена,“ ко су Словени, откуда пониклоше и где су. У „Српских пабирцих“ осветли он, доста донде потавнелу славу старинскога језика српскога и показа му лозе и корена. У „Историји књижевности јужних Словена“ (која је књига тек по самрти му угледала света) приказа Шафарик ученоме свету још посебице Србље, Хрвате и Словенце. Као огледало књизи овој састави он летописе српске а од чести и те друге браће, па на свет издаде у књизи под именом: „Споменици књижевности јужних Словена.“

Спријатељивши се и боље са честитим својим колегом, с професором Ђорђем Магарашевићем, припомагаше Шафарик својски и српској нашој, новијој књижевности на уранку, кад исти Магарашевић поче да издаје „Летопис Српски“ 1825. године. А биће Шафарикове заслуге и око оснивања „Матице Српске.“ . . .

Док је вредни Шафарик у Новоме Саду омладину српску учио и настављао, и овако лепо на књизи свесловенској радио и напредовао — времена се и прилике јако изменише у земљи овој. Мађари стадоше маха отимати и преовлађивати: из школа, већих и великих, изметуше стари језик латински и почеше силом наметати свој, тада још јадни и чемерни мађарски.

Страва поче спопадати господу немачку и мађарску од заједнице свесловенске, која се истом будити наче. Испред силе мораде се уклањати сваки, ко пријатељ беше своме роду и народу, ако је рад био миру и радњи на миру.

Магда, тадањи професор и директор српске гимназије у Сремских Карловцих дође на напише и на свет изда „Земљепис земље Угарске“. Књига ова не буде по ћуди господи у власти — Магда буде збачен с директорства. Та неприлика на једаред отвори очи господи, те загледе боље и у књиге Шафарикове — дописом краљевским и Шафарика збаце такођер с директорске столице год. 1825.

Шафарик је био човек врло научен, а уз то еванђелик, и срцем и душом Словенин — а таки се људи нису онда у Мађара бегенисали.

Озлојеђен на неправду, стаде Шафарик гледати, како год да оде из Новог Сада; на то га и већма натериваше што је почео побољевати са нездравог онда још поднебија Новог Сада, са ритина и баруштина тадашњих из окола. Али сила је још воде Дунавом протекло, док се сиромачни учитељ Шафарик са женом и ситном децом могао куд да крене.

Кад му већ, што рекосмо, додија и догрди, пише он своме од младости пријатељу, Фрањи Палацком у Златни Праг; срце ово чешке земље још не беше онда то што је дан данашњи. Након дужег времена сложише се тамо њих деветорица честитих и душевних људи, поштовача Шафарикових, те међ собом углаве, да ће за пет година дана новчаним прилозима потпомагати вреднога свог сабрата и на гласу књижевника — и Палацки пише Шафарику, да му је осигурано до 480 фор. годишње, те да сад може доћи и станити се у Златном Прагу. Палацки у писму не рече Шафарику имена добротвора му, и тек једва касније могаше дознати, кад већ помоћи њихове не требаше — да су то били књижевници, присни му пријатељи, с Палацким на челу — људи, мал-не исто онако оскудни и потребити, као што и он беше. Таких је пријатеља мало у свету!..

Дне 11. априла (30. марта) 1833. године остави Шафарик Нови Сад; са женом и с двоје деце крене се на даљни и предаљни пут у оно

доба — у Златни Праг; једва након месец дана приспе тамо.

У Златном Прагу састарају се пријатељи, те Шафарик дође до корице хлеба. Постане тамо библиотекар у земаљској библиотеци; нађе се у добри час на месту и прилици, где је за њега баш и било, да боље што није ни желио. И ту међ тисућама књига проведе он век свој, сиромашки али богат умом и књижевним радом.

Казивати пак овде што иоле опширније о том Шафариковом тамо раду књижевном и народном, и по заслуги оценити тај његов по Свесловенство благодетни рад — премало је за то места у листу овом: о том би се дала и читава књига написати. . .

Осим многих и многих других књига и књижица, што он у Златном Прагу написа (немачки и чешки) и на свет издаде — највеће је, и на највећем гласу је дело његово: „Старожитности словенске“. Тим је делом својим подигао Шафарик сам себи вечит споменик у ученом свету; Словенима је осветлао образ пред светом и дигао им леп глас и понос пред туђинци. —

Поштован и љубљен од свога народа, у части код свих учених људи; нажен и частвован у свету од сто милијуна и толико душа — умре Шафарик дне 11. маја (29 априла) 1861 године у Златном Прагу. Кости му леже тамо у земљи чешкој, земљи словенској, у камену ковчегу чешкога мрамора, на еванђеличком гробљу под Жишкеовим брдом.

На плочи на гробу му урезан је слови Шафарикови*) почетак српског књижевног споменика, с покроба српског цара Лазара. . .

И кад сазнајеш, драги читаоче, кол'ко браће своје рођене, једноплемене, једнокрвне имаш на свету — не нада-л ти тешко на срце, што се с том браћом својом тако слабо познајеш; што Словенин за Словенина још ни данас не хаје, као што би ваљало и могло да буде — и као што ће једном, кад тад и бити, ако бог да и срећа јуначка, срећа словенска.

И кад то буде — биће у томе заслуге и Павла Јосифа Шафарика, негдашњег професора и директора српске новосадске гимназије, будиоца Свесловенства! . .

У Новом Саду, пред Ђурђев-дан 1874.

А. Сандић.

*) Шафарикова се слова зову у штампаријама и у књигама ћирилска слова, која су по његовом упутству резана и ливена, по облику старинских српских слова.

Б Е Л Е Ш К Е.

31. (Воће најкрупније) добије се: кад се преродна дрвета мало отресе и то одмах, по што су се од цвета очистила, кад то ветар не учини сам. Што мање заметака на дрвету остане, то плод буде крупнији, те бољи и за продају, коме је за продају.

Воће буде крупније и овако: кад се накаламе на исто дебло две врсте од истог воћа, али једно р но, а друго позно, и то рано на гране с јужне стране, а позно на гране с противне стране. Ту изађе обоје крупније за то, што не доспева све воће наједан пут, па дрво има маха, да обоје добро отхрани.

32. (Младице воћке) брзо се дигну, кад се задене гранчица од племените воћке у повећу кртолу, кромпир, па затрпа у добру земљу, да с два прста из земље вири. Тако се најбрже у корен ухвати и лепо дрвце буде.

33. (Коћење). Крава и кобила отели и ождреби сваке године по 1 теле и ждребе, а кад кад и близнад. Овца и коза могу у години и по два пут по 1 а и по 2 јагњета и јарета да ојагње и ојаре. Крмача може да опраси у две године пет пута по 6 до 14 прасади. Кучка и мачка може да наштени и намаци у години по три пута по 6 до 12 кучића и мачића. Миш и обични зец на-

коти по четир и пет пута, а бели зец и по седам пута у години по 3 до 6 и 8 мишића и зечића. Обична кокош нанесе у години преко 100 и 150 јаја, а кокинка и до 200. Паун и морска кокош снесу по 15 до 20, ћурка по 20 до 30, гуска по 20, али у топлијим крајевима по два пута на годину, а патка нанесе као и кокошка, кад јој се јаја с гњезда ваде, голуб снесе по 7 и 8 пута преко године све по два, а друге тице снесу по 5 ил' 6 јаја по један пут у години, шева по два пута, врабац и по три пута, и то по 6 и 8, а сеница, та најкориснија тичица и по 10 до 12. Змије нанесу по 20 до 30 јаја, а жабе сила више; ал' највише рибе: смуђ по 3000, шаран по 40,000, греч по 300,000, а моруна до 3,000,000 зрна икре, од ког сваког риба буде. Тако је плодна и ситнија животиња. Рак снесе по 200, мува по четир пута преко године по 60 до 80, матица у чела снесе за она два месеца дана по 12 до 18 хиљада јаја, а у оних ситних вашица, што их је где где пун лист на дрветима и шипразима и на другом биљу иде коћење тако силно, да од једне једине вашице за једну годину дана милијунн милијуна се накоте.

Д И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 19. априла.

(Србија.) Кнез Милан дакле, као што у прошлости броју јависмо, отпутовао је 15. о. м. у Цариград, камо га прати председник министарског савету, Мариновић. Није ово првина, да глава кнежевине Србије иде у Цариград султану на подворење. И кнезови Милош и Михаило шетаху се по престоници турској тамо наобали ускога Воспора, и одадоше пошту светлој звезди, сину месечевом, силноме падиши. Да чуда! Ђаур од своје воље чини пошту Турчину, мученик метанише пред силецијом!

Ал' ми мишљасмо, да је већ доста било удварања и ласкања, мишљасмо, да ће дух слободе, што просева јевропским друштвом и распирује у грудима човека и народа усахнуло осећање свога достојанства — да ће дух слободе разгонити дремеж сувишне, луде понизности и гадног пренемагања и у владе кнежевске у Србији; ми мишљасмо, да ваља да је већ наступило време, где вазал — кнез српски неће штети метанисати пред султаном — сувереном, што му синови несретној раји крв на памуку сисају; него где ће кнез српски сретнију браћу скупити под заставу, да стресе са несретне браће, са сињег робља срамни и тешки јарам, што га раја прти немилице све од памтивека!

Али да, тако хоће дипломатија! Но та дипломатија, којом српске кнежевске владе хоће бајати без крви да ослободе несретну рају; та дипломатија, која се уздасима раје,

што јој је тешки синџир душу у грљоце сатерао, одзива увек једним кликом. „На пролеће!“ та дипломатија — шта је донела она? Несретној раји све горе и горе; раје све више и више не стаје; не стаје вере, не стаје наде у ускре српске слободе и у раје и у других Срба: а за то све пријатељство са падишом и какав дипломатски дар, н. пр. свеза железнице, од високе благонаклоности диндушмана Ђаурскога! Ако нас није срам — за цело је страшна од нас грехота: да се, заборављајући да српскоме народу нема живота без слободе, што замаша све делове а нарочито „рају“, уљуљујемо у заносљиви сан господског уживања и рахатлука у нади, да ће дипломатија наша ил' јевропска разбудити нас из сна слободом српском.

Камо лепа срећа, да је млади кнез Милан сад ил' кад дође прва згода, развио тробојницу, и позвав под њу све српство са свију крајева, пошао тамо према Дрини, што је сахранила небој суза и уздаха рајиних у својим мутним брзим таласима, да спасе, док се још може спасти, благословену Босну, — а да се махнуо хабе и хаџилука, чинећи пошту ономе, што узалћену држи србијску слободу, да бар раји ране не позлеђује, кад их и онако не ће да вида!

У име српске слободе нека би ово био потоњи корак, који је српска главара водио на поклоњење турском господару!! —

(Угарска.) Узрујаност, што се повлачи још од онога несретног поступка министра унутрашњих послова, Сапарије, са саском народном скупштином у Ердељу, још никако да се уталожу. Не само да су саски посланици на угарском

сабору захтевали, да се против министра Сапарије предузму најстрожије мере, и да су окружна и муниципална општинства на зборовима гласно корила насртање Мађара у лицу министра Сапарије на стародавна повлашћена и народна права саског народа, и изјављивала, да ће се самој круни обратити молбом, да им та права заштити; него и већина њихових посланика на сабору иступила је из клуба деакове или боље сада владајуће странке у Мађарској, у коме дотле беше најпоузданији наслон мађарским владама. Али све то још не беше увређеним Сасима доста. Да објасне своја народна права и да покажу свету, докле иде недозвољена тежња Мађара у помађаривању немађарских народности у Угарској, написао у неколико маха перу вични Саси кратке књижице, у којима бране своја права и жестоко одбијају насртаје Мађара. Сада опет изјављују бирачи на скупштинама оним саским посланицима (понајвише чиновницима) неповерење, који остадоше у клубу деакове странке, тако да је један од њих већ положио свој посланички мандат, остали се налазе у врло немилу процесу. А у самом сабору, наглашавао је неки дан неки саски посланик приликом расправе о јавним бележницима у своме говору, кога Мађари посланици вавда прекидаху: да на пештанском сабору ваља да је слободно народносним посланицима говорити својим народним језиком.

Као што се види Саси су узели ствар озбиљно, као што и треба; и бележећи овај појав, који иде у прилог опозицији народносној, па и нашој у Угарској, додајемо: да је јав. што га мађ. владајућа странка међу мађарским народом и народностима у Угарској ствара, сваким даном све шири, и да ће се на послетку раширити тако, да у одсудном тренутку може да буде страховито опасан по — саме Мађаре. —

Главна скупштина солске жупаније обратила се петицијом на владу, да словачке гимназије у Рецу, Туроц-св.-Мартину и Знију затвори за то, што оне потхрањују у ученицима и иначе међу Словацима некакве свесловенске тежње, од којих Мађари вазиру као ђаво од крста. Не прође неколико дана, а влада већ наређује „строжајшу“ истрагу. — Сирота влада! да она преза од таквих баука и гвоздензуба! Какве свесловенске тежње, и то још у доброћудних Словака,

што су мањи од макова зрна? Не свесловенске тежње, него словенски дух, што га буде, снаже и крепе у словачке учеће се омладине речени заводи — тај дух несносан је мађарској скупштини солске жупаније. Е па онда министар шта може друго, него брже боље наређуј истрагу! —

Краљевски суд у Сомбору позвао је све сличне судове у нашим крајевима, да закључе: да се само мађарским језиком писане судске пријаве од судова примају. — Хе! хе! Господа сомборске судије мора да су велики поштоватељи блажене успомене аустријског министра Баха! Него би господа судије ваљала да штудирају земаљски закон о народностима, који се сигурно не слаже са њиховом најмиренијом жељом!

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Друштва у Буда-Пешти.) У Буда-Пешти има 7 друштава за осигурање; 9 жељезничких; 18 банака; 9 штедионица; 11 млинарских; 2 зидарска; 1 пиварско; 1 за гојење свиња; 3 штампарска; 1 паробродско (здружено угарско); 2 за ливење гвозђа; 1 шпиритус-фабрика; 1 кожарско-фабричко; 1 фабрика за кредиво; 1 апотекарско централно; 1 фабрика за прање вуне; 1 угљарско; 1 за вађење камена; 1 фабрика за соду и за кемикације; 1 фабрика за прерађивање срчи; 1 за чишћење шпирита; 1 цигљарско и угљарско; 1 лагумско; 1 штајнбрушко цигљарско; 1 најштифтошко цигљарско; 1 гостионишко; 5 заложних; 3 пријоритетна друштва.

(† Давид Ливингстон), наученак, који је путовао по Африци да испита овај свугде непознати део света, умро је на путу своме. Тело му пренеће се у отаџбину Енглеску, где ће га свечано дочекати. Жена и деца добиће годишњу плату од владе енглеске. Тако се понашају изображени народи и њихове владе према ученим људима и њиховим породицама!

(Скупљање перја.) У Француској су почели купити перо. Науче малу децу, која не могу ништа друго радити, гдегод нађу перо, да га подигну и на одређено место оставе. Тако се временом тма божија перја скупи, прода и отуд се праве разне ствари, од којих се многи новац добија.

ПОЗИВ на ПРЕТПЛАТУ.

Са 17. бројем овога листа, који ће изаћи крајем овога месеца, истиче претплата свима онима, који су платили само 1 фор. Који су ради, да и даље добијају лист, нека изволе што пре поновити претплату, да им не бисмо морали обустављати листа. До краја августа стаје лист 1 фор., а до краја године 2 фор. за оне, који су до сада већ платили за 4 месеца.

Претплату примамо и од почетка године са 3 фор., јер сада има потпуних бројева, по што смо прештампали прва четири броја, као што већ у прошлом броју јависмо.

До публике је, да овај лист из дана у дан боље напредује, јер ако нам се боље буде одазивала, и ми ћемо више и труда и трошка моћи улагати у овај подухват. Пријатељи народнога напретка, надамо се, биће нам у томе на руци, да овај лист што више пријатеља и претплатника стече.

Ми ћемо и од сада гледати, да у листу буде што ваљанији садржај, а према одзиву постараћемо се и за што лепше слике, које ћемо и од сад редовно бар у сваком другом броју доносити. До садањи одзив је истина много бољи, него што је до пре био, али опет није толики, да бисмо према маленој цени листа у стању били, доносити слике у свакоме броју, као што смо се с почетка надали. Ако буде од сада бољег одзива, онда ћемо и више и лепших слика моћи доносити.

ИЗДАВАОЦИ „ГЛАСА НАРОДА“.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА ОРНОКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Владан Арсенијевић.